

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

411-20/2024

Београд

дел. бр. 11407 датум: 9.5.2024.

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ
МОНИТОРИНГ УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ ИЛИ СЕ МОГУ
НАЛАЗИТИ ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ
МОНИТОРИНГ ЗАВОДА ЗА ИЗВРШЕЊЕ КРИВИЧНИХ САНКЦИЈА

Извештај о посети Казнено-поправном заводу у Сремској Митровици

Београд, мај 2024. године

1. УВОД

1.1. МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају. По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног јавног позива,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и са њима закључио споразуме, чије је важење анексима продужено до јуна 2022. године. Удружења са којима Заштитник грађана актуелно сарађује у обављању послова НПМ су: Комитет правника за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Центар за интеграцију младих, Хелсиншки одбор за људска права у Србији, Одбор за људска права Ваљево и КликАктив – Центар за развој социјалних политика.

¹ "Сл. лист СЦГ – Међ. уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС – Међ. уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен у „Службеном гласнику РС“, бр. 82/22 од 22. јула 2022. године.

1.2. ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

1.2.1. ОПШТИ ПОДАЦИ

УСТАНОВА	Казнено-поправни завод у Сремској Митровици (КПЗ Сремска Митровица)
ВРЕМЕ ПОСЕТЕ	5. април 2024. године
ОСНОВ ПОСЕТЕ	Послови НПМ, у складу са чланом 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ВРСТА ПОСЕТЕ	Контролна посета
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поступања по препорукама НПМ
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Ненајављена посета
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана у обављању послова НПМ
САСТАВ ТИМА	<p>Вођа тима: др Наташа Тањевић, заменица заштитника грађана и руководитељка НПМ</p> <p>Чланови тима: доц. др Драгана Ћорић, Покрајинска заштитница грађана-омбудсманка АП Војводине Маја Јовић, Заштитник грађана/Одељење НПМ</p>

1.2.2. ТОК ПОСЕТЕ

Тим НПМ је, након представљања чланова и циља посете, у Служби за третман и Служби за здравствену заштиту обавио разговоре са запосленима и остварио увид у релевантну документацију. Након тога, обављени су ненадзирани разговори са осуђеним лицима којима је одређена посебна мера смештај под појачан надзор.

1.2.3. САРАДЊА СА НПМ

Члановима мониторинг тима НПМ пружене су тражене информације, омогућен увид у затражену документацију и ненадзирани разговори са лицима лишеним слободе по избору чланова тима.

1.3. ПРЕТХОДНА ПОСЕТА

НПМ је 29. маја и 23. августа 2023. године обавио посету Заводу, у складу са утврђеном методологијом која је развијена ради остваривања циља посете, односно провере постојања појаве тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака. О овој

посети је сачињен Извештај⁴ са препорукама за отклањање уочених недостатака и унапређење поступања према лицима лишеним слободе. Извештај је достављен Заводу и Управи за извршење кривичних санкција, који су обавестили НПМ о мерама предузетим ради поступања по препорукама.

Током ове, контролне, посете НПМ је пратио на који начин је поступљено по упућеним препорукама. У овом извештају су представљени налази до којих је НПМ дошао.

2. УТВРЂЕНО СТАЊЕ

2.1. ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУКАМА НПМ ИЗ 2021.ГОДИНЕ

1.ПРЕПОРУКА НПМ:

КПЗ Сремска Митровица ће у оквиру објекта у коме се извршава смештај под појачан надзор организовати програм сврсисходних активности и осуђена лица према којима се примењује та посебна мера укључити у активности предвиђене програмом поступања.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

На дан посете, у Одељењу појачаног надзора било је 77 лица којима је одређена посебна мера смештај под појачан надзор. НПМ је и током ове посете уочио да се поједина лица у смештају под појачани надзор налазе у дужем временском периоду, те да се мера појачаног надзора своди искључиво на склањање лица којима је мера изречена из редовног режима - на затварање/закључавање у просторије – спаваонице. У прилог томе говори чињеница да ова лица, осим када бораве на свежем ваздуху у трајању од два сата, током чега могу упражњавати и физичке активности, остатак дана проводе закључани у својим спаваоницама. Нису укључени у групне програме третманског рада, нити у секције које се организују у заводу. Према наводима запослених у Служби за третман, имају могућност учествовања у литерарној и новинарској секцији које се организује у заводу, али већ дуже време нема заинтересованих лица за наведено. Ова лица имају могућност обављања телефонских разговора пет пута недељно по 15 минута, одласка на кантину два пута недељно, као и право на посете, укључујући и посету у посебној просторији. Време проводе тако што гледају телевизор, играју шах или читају књиге. Такође, на захтев, имају могућност да посећују цркву која се налази унутар завода као и посете вероучитеља. Осуђена лица са којима је тим НПМ обавио разговоре су потврдила напред наведено.

НПМ на овом месту напомиње да је ЦПТ у извештају након посете Републици Србији 2021. године препоручио да српске власти развију сврсисходан режим за затворенике који су стављени под меру појачаног надзора у циљу промовисања њихове реинтеграције у редован режим. Према ставу ЦПТ, свака јединица у којој се таква мера извршава требало би да има стални мултидисциплинарни тим састављен од педагога, психолога и социјалних радника. Тим би требало да развије детаљније индивидуалне планове за сваког затвореника и да повећа директну интеракцију са њима кроз мотивационе разговоре⁵.

⁴ Извештај о посети Казнено-поправном заводу у Сремској Митровици 411-32/2023, дел.бр. 21647 од 30.8.2023. године.

⁵ Извештај ЦПТ о посети Републици Србији, СРТ/Inf (2022) 03

Иако НПМ разуме да се ова лица налазе у одељењу појачаног надзора из безбедносних разлога и да је обезбеђивање радног ангажовања, сврсисходних активности, као и спровођење специјализованих програма третмана изазовно, како због структуре лица која се ту налазе, тако и због организационих и кадровских могућности, истовремено је става да се овим лицима, морају обезбедити сврсисходне активности и посветити додатна пажња кроз појачан третмански рад, а са циљем брже и квалитетније реинтеграције у редован режим, те да завод треба да уложи додатне напоре у том циљу.

1.

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сремска Митровица ће развити режим сврсисходних активности и појачаног третманског рада за лица којима је изречена мера смештај под појачан надзор, ради њихове брже и квалитетније реинтеграције у редован режим.

2.ПРЕПОРУКА НПМ:

У КПЗ Сремска Митровица један примерак лекарског извештаја о обављеним прегледима након примене мера принуде (као и свих других лекарских извештаја који се односе на то лице) одлагаће се у здравствени картон лица над којим је примењена мера принуде.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

По препоруци је поступљено. Увидом у здравствене картоне појединих осуђених лица уочено је да се у њима налази примерак лекарског извештаја о обављеним прегледима након примене мера принуде.

3.ПРЕПОРУКА НПМ:

У КПЗ Сремска Митровица фотографије констатованих повреда лица лишеног слободе одлагаће се у здравствени картон тог лица, уз лекарски извештај у којем су те повреде констатоване.

У КПЗ Сремска Митровица уредно ће се водити електронска евиденција, тако да се фотографије повреда у САП-а програм уносе за оно лице којем су те повреде констатоване.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

По препоруци је поступљено, те су фотографије у боји констатованих повреда затечене у здравственим картонима у које је тим НПМ извршио увид. Такође, фотографије констатованих повреда се уносе у САП-а програм.

4.ПРЕПОРУКА НПМ:

Казнено-поправни завод у Сремској Митровици организоваће и спровести интерну стручну обуку свих здравствених радника у вези са њиховим посебним задацима у погледу документовања повреда лица лишених слободе, извештавања о томе и уредног вођења и чувања документације, у складу са важећим прописима и стандардима.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

Према службеним наводима, лекар који је до пре пар месеци био начелник Службе за здравствену заштиту је похађао обуку везану за примену Истанбулског протокола и упознао запослене са садржином обуке. Међутим, током посете уочено је да су у међувремену у заводу ангажовани и поједини нови запослени у овој служби, али они, према службеним наводима, нису имали стручну обуку у вези са њиховим посебним задацима у погледу документовања повреда лица лишених слободе, извештавања о томе и уредног вођења и чувања документације, а у складу са важећим прописима и стандардима.

Иако су од стране осталих лекара у служби упознати са начином документовања повреда лица лишених слободе, извештавања о томе и уредног вођења и чувања документације, НПМ сматра да би било целисходно да завод организује и спроведе стручну обуку свих здравствених радника у вези са наведеним. Ово посебно из разлога што је увидом у лекарске извештаје о обављеним прегледима након примене мера принуде уочено да у неколико извештаја недостаје мишљење лекара о повезаности навода лица о начину настанка повреда са констатованим повредама, а на шта је скренута пажња и запосленима у овој служби током посете.

НПМ би желео да од КПЗ Сремска Митровица добије информације о томе да ли је у међувремену организована и спроведена интерна стручна обука свих здравствених радника који нису похађали обуку у вези са документовањем повреда лица лишених слободе, извештавања о томе и уредног вођења и чувања документације, у складу са важећим прописима и стандардима.